

POSTANOWIENIE

19 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 19 maja 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa T. P.
przeciwko Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa w Warszawie
Oddziałowi Terenowemu w K.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej T. P.
od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie
z 19 maja 2022 r., II Ca 2571/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powód T. P. wytoczył przeciwko Skarbowi Państwa - Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddziałowi Terenowemu w R. (ostatecznie „Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa Oddziałowi Terenowemu w K.”) powództwo o ustalenie, że przysługuje mu wynikające z ustawy prawo pierwszeństwa nabycia nieruchomości przejętej przez Skarb Państwa, która stanowiła uprzednio własność poprzedników prawnych powoda. Jako podstawę prawną swego prawa powód wskazał art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1014; dalej: „ustawa z dnia 19 października 1991 r.”), uchylony przez niekonstytucyjny - zdaniem powoda - art. 6 pkt 8 lit. a ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu

Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 585; dalej jako: „ustawa wstrzymująca”).

Wyrokiem z 20 sierpnia 2021 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie powództwo oddalił.

Wyrokiem z 19 maja 2022 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił apelację powoda od powyższego orzeczenia.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu odwoławczego powód oparł na podstawie naruszenia przepisów prawa procesowego: art. 385 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c., art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 15 z.zs² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1842, dalej jako: „ustawa COVID-19”), w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), art. 368 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 380 k.p.c., 382 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. i 235² k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a także naruszenia prawa materialnego, tj. art. 189 k.p.c., art. 2 oraz art. 21 ust. 1 i 2, art. 23, art. 31 ust. 3 i art. art. 64 ust. 2 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 193 Konstytucji RP i art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący uzasadnił, podnosząc, że:

„1. istnieje potrzeba wykładni art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 Konstytucji R.P. i w zw. z art. 189 ust. 1 Konstytucji RP tj. wyjaśnienie czy normy te powinny wywołać odmowę zastosowania przez sąd orzekający normy ustawowej, ze względu na jej sprzeczność z normą konstytucyjną, w sytuacji gdy domniemanie legalności tej normy - w tym przypadku art. 6 pkt 8 lit. a ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2016 poz. 585) - zostało podważone poprzez zarzuty powoda wskazane w apelacji, dotyczące naruszenia art. 2 Konstytucji RP a także art. 21 ust. 1 i 2, art. 22 ust. 1 i 2, art. 23, art. 31 ust. 3

i art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji R.P., jak też poprzez wniesienie przez grupę posłów skargi konstytucyjnej opartej na niezgodności wskazanego przepisu ustawy z art. 2 Konstytucji RP a także art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 Konstytucji R.P.;

2. występują istotne zagadnienie prawne wymagające wyjaśnienia tj.:

- czy niezgodność normy prawnej z Konstytucją RP, tj. w tym przypadku art. 6 pkt 8 lit. a ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2016 poz. 585) z art. 2 Konstytucji RP a także art. 21 ust. 1 i 2, art. 22 ust. 1 i 2, art. 23, art. 31 ust. 3 i art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji R.P., upoważnia do odmowy zastosowania przepisu ustawy uznawanego za niekonstytucyjny i pozwala na podstawie art. 189 k.p.c. wyjaśnić niepewność sytuacji powoda, wynikającą z uchylenia w sposób niekonstytucyjny prawa pierwszeństwa, kształtowanego wcześniej przez art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2015 r. poz. 1014 (..));

- czy oparte na zarzucie niekonstytucyjności przepisu art. 6 pkt 8 lit. a ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. 2016 poz. 585), żądanie ustalenia, że powodowi nadal przysługuje prawo pierwszeństwa wynikające z art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2015 r. poz. 1014 (...)), wymaga dla przyjęcia aktualizacji interesu prawnego z art. 189 k.p.c. przeznaczenia do sprzedaży nieruchomości, której dotyczy to prawo pierwszeństwa,

- czy przepis art. 15 z² ustawy z dnia z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U.2020.1842 t.j. obowiązujący w dacie orzekania Sądu Okręgowego) może być podstawą odmowy przeprowadzenia rozprawy, w sytuacji, gdy wnioskowane postępowanie dowodowe nie zostało przeprowadzone, powód

żądał przeprowadzenia rozprawy i gdy istniała możliwość przeprowadzenia rozprawy zarówno w trybie zwykłym jak i w trybie zdalnym;

3. skarga jest oczywiście uzasadniona.”

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania albo skarga jest oczywiście uzasadniona. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu bądź odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy powołane przez skarżącego okoliczności stanowią przyczyny kasacyjne wymienione w tym przepisie.

Wykazanie przyczyny, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., a zatem potrzeby wykładni przepisów prawa, wymaga nie tylko skonkretyzowania, o które przepisy (przepis) prawa chodzi, lecz także wskazania w drodze właściwej argumentacji prawnej, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne dotyczące tych przepisów (przepisu) oraz przekonującej, że przepisy (przepis) te nie doczekały się dotychczas wykładni bądź że na ich tle ujawniła się rzeczywista rozbieżność w orzecznictwie sądów, którą należy wykazać przez przytoczenie konkretnych rozbieżnych orzeczeń oraz przekonanie, że zostały wydane w stanach faktycznych i prawnych podobnych do stanu sprawy, której dotyczy skarga (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29). Istotne jest jednak także, aby przepisy, które - zdaniem skarżącego - wymagają wykładni znalazły się w podstawach skargi, gdyż Sąd Najwyższego orzeka jedynie w granicach tych podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Warunek ten nie został w skardze spełniony. Przepisy Konstytucji RP, które zostały wskazane przez powoda jako wymagające wykładni, tj. art. 8 ust. 1 i 2 oraz art. 189 ust. 1, nie znalazły się w powołanych podstawach skargi, przy czym drugi z tych przepisów został określony nieprawidłowo, gdyż art. 189 w rzeczywistości nie zawiera ustępów. Powołanie obok tych przepisów także art. 316 § 1 k.p.c., który mieści się w tych podstawach, samodzielnie nie pozwalałoby na ewentualne rozstrzygnięcie przedstawionego problemu, zważywszy, że wymieniony przepis się

do niego nie odnosi. Należy dodatkowo zauważyć, że choć skarżący przywołał orzeczenia, które miałyby świadczyć o pewnych rozbieżnościach w orzecznictwie sądów, koncentrował się na kwestii możliwości bezpośredniego stosowania konstytucji, nie wyjaśniając jednak bliżej, czy w sprawie w ogóle zachodziły podstawy do takiej operacji, oraz o jakie konkretnie przepisy mu w tym przypadku chodzi.

Skarżący nieskutecznie również powołał się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a zatem na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Uzasadnienie wniosku opartego na tej przyczynie przyjęcia skargi do rozpoznania wymaga sformułowania określonego, dotychczas nierozwiązanego problemu prawnego o charakterze abstrakcyjnym, zaprezentowania argumentacji przekonującej o istnieniu na tle tego problemu rozbieżnych ocen prawnych i świadczącej o poważnych trudnościach w jego rozwiązaniu, a ponadto wskazania, dlaczego jest ono istotne (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 12 grudnia 2013 r., IV CSK 384/13, nie publ.). Wymagania te nie zostały w skardze powoda spełnione.

Skarżący, przedstawiając pierwsze „zagadnienie”, nie zaprezentował koniecznej argumentacji prawnej, która pozwalałaby na stwierdzenie, że budzi ono poważne wątpliwości bądź wywołuje rozbieżne oceny i wymaga rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. W rzeczywistości postawiony w skardze problem nie ma uogólnionego, abstrakcyjnego charakteru, odnosząc się wprost do sytuacji skarżącego, na co wyraźnie wskazuje użyte sformułowanie „pozwała (...) wyjaśnić niepewność sytuacji powoda”. Co więcej, odpowiedź na postawione w skardze pytanie byłaby obecnie przedwczesna z uwagi na to, że kwestia ewentualnej niekonstytucyjności art. 6 pkt 8 lit. a ustawy wstrzymującej nie została jak dotąd przesądzona.

Odnośnie do problemu drugiego, dotyczącego „aktualizacji interesu prawnego z art. 189 k.p.c.”, należy powiedzieć, że stanowi on jedynie zmodyfikowaną postać postawionego w skardze zarzutu naruszenia tego przepisu. Powód uzasadnił występowanie wskazanego problemu, ograniczając się do

powtórzenia argumentów przedstawionych na uzasadnienie tego zarzutu. Argumentacja ta stanowi polemikę ze stanowiskiem Sądu odwoławczego i nie zawiera elementów koniecznych dla wykazania, że wskazany problem mógłby ewentualnie nosić cechy istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżący, powołując się na istnienie takiego zagadnienia, w istocie oczekuje jedynie zbadania przez Sąd Najwyższy trafności postawionego zarzutu oraz prawidłowości zaskarżonego orzeczenia.

Ostatnie trzecie „zagadnienie” łączy się z zarzutem dotyczącym nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji. W orzecznictwie za utrwalone należy uznać stanowisko, że przyczyną uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., jest nieważność postępowania, ale tylko przed sądem drugiej instancji (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2017 r., IV CSK 79/17, nie publ.). Skarżący niezasadnie powołał się na zagadnienie prawne, skoro w istocie kwestionował ważność postępowania. Każda z tych przyczyn przyjęcia skargi do rozpoznania ma niezależny i odrębny charakter, a zatem nie mogą być one ze sobą utożsamiane, ani traktowane zamiennie jak czyni to skarżący. Okoliczność, że zarzut dotyczył postępowania pierwszoinstancyjnego wykluczał możliwość skutecznego powoływania się na jego nieważność jako przyczynę przyjęcia skargi powoda do rozpoznania. Należy podkreślić, że badanie, czy zachodziła nieważność postępowania wymaga każdorazowo oceny konkretnych okoliczności sprawy, zatem wszelkie uogólnienia co do jej występowania będą z reguły nieuprawnione i dotyczy to także pytania skarżącego odnoszącego się do art. 15 zzs² ustawy COVID-19.

Aby jednak nie pozostawiać otwartą podniesionej w skardze kwestii nieważności postępowania należy wyjaśnić, że naruszenie zasady jawności przez rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym może prowadzić do nieważności postępowania dopiero wówczas, gdy strona została z tego powodu pozbawiona możliwości obrony swych praw. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, nieważność postępowania z powodu pozbawienia możliwości obrony swych praw zachodzi wówczas, gdy strona wbrew swej woli zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub w jego istotnej części, a skutki

tego uchybienia nie mogą zostać usunięte w toku sprawy przed wydaniem orzeczenia, które kończy postępowanie w instancji. Pozbawienie strony możliwości działania należy wiązać z uchybieniami procesowymi sądu lub działaniami strony przeciwnej naruszającymi przepisy postępowania lub wynikające z nich zasady lojalnego zachowania się (por. wyroki Sądu Najwyższego z 10 maja 1974 r. II CR 155/74, OSP 1975, Nr 3, poz. 66, z 27 kwietnia 2004 r., II CK 238/03, nie publ., z 23 czerwca 2004 r., V CK 607/03, nie publ. i z 16 lipca 2009 r., I CSK 30/09, nie publ.).

W sprawie postępowanie dowodowe - wbrew twierdzeniu skarżącego - zostało zakończone. Jego wniosek o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron został oddalony przez Sąd pierwszej instancji, czego skarżący nie kwestionował już w postępowaniu apelacyjnym, a zatem kwestia ta nie mogła być skutecznie podważana także w postępowaniu kasacyjnym. Powód zarzut dotyczący nieważności postępowania oraz związane z nim „zagadnienie” dotyczące art. 15z² ustawy COVID-19 opierał na nieuprawnionym założeniu, że postępowanie dowodowe nie zostało przeprowadzone w całości. Należy dodatkowo wyjaśnić, że skarżący w postępowaniu pierwszoinstancyjnym aktywnie uczestniczył w dwóch rozprawach i skorzystał także z możliwości przedstawienia swojego stanowiska na piśmie, o którym mowa w tym przepisie. W tej sytuacji powołanie się na nieważność postępowania z powodu pozbawienia skarżącego możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) w związku z nieprzeprowadzeniem kolejnej rozprawy i nieprzesłuchaniem go jako strony było całkowicie nieuprawnione.

Skarżący, powołując się na oczywistą zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), powinien przedstawić stosowną argumentację prawną zmierzającą do wykazania kwalifikowanego, ewidentnego naruszenia wskazanych w skardze przepisów prawa, możliwego do stwierdzenia bez merytorycznej analizy zaskarżonego orzeczenia oraz podstaw kasacyjnych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 sierpnia 2011 r., IV CSK 163/11, nie publ.); uzasadnienie tej przesłanki powinno koncentrować się na wykazaniu tak rozumianej „oczywistości” zasadności skargi. Jednocześnie, uzasadnienie wniosku nie może sprowadzać się do powtórzenia,

choćby w zmodyfikowanej formie, uzasadnienia podstaw kasacyjnych, ani być sformułowane w sposób, który wymagałby oceny ich zasadności.

Uzasadnienie wniosku powoda nie odpowiada tym wymaganiom, sprowadzając się do powtórzenia niektórych zarzutów kasacyjnych oraz części ich uzasadnienia tylko odmiennie zredagowanego. Skarżący pominął konieczną przy powołaniu się na przyczynę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. argumentację prawną, przekonującą o „oczywistej” zasadności wniesionego środka zaskarżenia.

Na marginesie można jedynie powiedzieć, że zarzucone naruszenia art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 193 Konstytucji RP, które miały - zdaniem powoda - świadczyć o oczywistej zasadności skargi, nie jawiły się jako oczywiste. W zakresie podejmowania czynności przewidzianych w tych przepisach sąd orzekający ma zapewnioną dość dużą swobodę, a zatem ich niepodjęcie nie może być poczytane za ewidentne uchybienie.

Poza tym w sprawie nie może być w ogóle mowy o zrealizowaniu się po stronie powoda prawa pierwszeństwa, skoro nieruchomości objęte pozwem nie zostały przeznaczone przez Skarb Państwa do sprzedaży (zbycia) jak tego wymagał art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 października 1991 r. Zatem nawet ewentualne stwierdzenie niekonstytucyjności przepisów uchylających art. 29 ust. 1 pkt 1 tej ustawy samo w sobie nie będzie miało wpływu na sytuację prawną powoda, ponieważ powołany przepis (w zw. z art. 29 ust. 1c tej ustawy) jako jedną z kumulatywnych przesłanek powstania prawa pierwszeństwa wymagał przeznaczenie wskazanych nieruchomości do zbycia; w ust. 1 jest mowa o zbywanej nieruchomości zaś w ust. 1c o przeznaczeniu do sprzedaży nieruchomości.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

